

יהודים באלסקה!?

רעיונות שונים של הגירת יהודים בזמן השואה נתקלו בהתנגדות חריפה מצד מדינות העולם, ובכל זאת עם ישראל שרד למרות הכול. סוד הנצחיות של העם היהודי טמון בשתי מילים: 'נעשה ונשמע', עיקרון ששימר והחזיק את העם היהודי לאורך שנות הגלות

ברונו רוזנטאל

בשבועות האחרונים העולם עסוק בתוכנית של טראמפ להוציא את האנשים בעזה למדינות אחרות כמו מצרים, ירדן ועוד. לפני שמונים ושבע שנים לערך, בשנת 1938 הייתה הצעה דומה בקשר ליהודים, זה היה נקרא 'תכנית אלסקה', הרעיון היה ליישב יהודים באלסקה.

באותם ימים כשהיטלר היה בשלטון, היה ברור שהעתיד של היהודים באירופה נמצא בסכנה, והם חיפשו מקום אליו ניתן היה לברוח. לדאבון הלב, העולם לא רצה לקבל יהודים בשום מקום. אף מדינה לא רצתה לפתוח את שעריה לאותם יהודים אומללים שידעו שבאירופה בכלל ובגרמניה בפרט העתיד ליהודים הוא שחור.

יהודי בשם ברונו רוזנטאל שגר בנוישטאט שבגרמניה שלח מכתבים לממשל האמריקאי עם הצעה מעניינת, שהוא מוכן להגיע עם קבוצה של יהודים מהעיר שלו כדי ליישב את אלסקה.

המדיניות של ארה"ב באותם ימים הייתה שיש מכסה מסוימת מכל מדינה בעולם, ורק שני אחוזים מאותה מדינה יוכלו להגר לארה"ב. ואפילו את המכסה הזאת הם לא מילאו. כך שלא הי' סיכוי לשכנע את ארה"ב להכניס יהודים.

אלא שלא אלסקה היה מעמד מיוחד. באותם ימים אלסקה לא הייתה נחשבת למדינה ככל שאר המדינות של ארה"ב. בנוסף לכך, זהו שטח אדיר,

גדול יותר מכל מדינה אחרת בארצות הברית, עם מעט מאוד תושבים. את אלסקה קנתה אמריקה מרוסיה בשנת 1867 ב-7 מיליון דולר כדי לנצל את אוצרות הטבע הגדולים שנמצאים באדמת אלסקה, אולם כדי לעשות את זה אתה צריך אנשים שיבואו לגור שם.

מה שקרה בפועל הוא שהקור באלסקה הבריח מתיישבים פוטנציאליים. לכן הרעיון להביא יהודים מאירופה להתיישב באלסקה הוא רעיון שהיה צריך לעניין את כל אלו שמעוניינים בטובתה של אלסקה. הרעיון עלה וירד כמה פעמים מכיוונים שונים. משום מה אותו ברונו רוזנטל מגרמניה עלה על הרעיון הזה ושלח מכתבים לסטייט דיפארטמנט, אבל לפועל אף אחד אפילו לא ענה לו על כך.

סירוב מוחלט

היה יהודי אחד בשם ג'יימס קאפט, נושא משרה בכירה בממשל, שהעביר תזכיר לגורמי ממשלה בבית הלבן שבו הוא הציע שהממשל יביא יהודים לאלסקה, וארגונים שונים יופקדו על יישובם ברחבי אלסקה. הוא אפילו הציע שייאסר עליהם להיכנס לשטחי ארצות הברית. הם יהיו מוכרחים לחיות רק שם.

לאור אירועי ליל הבדולח גם מזכיר הפנים האמריקני הרולד איקיז הצטרף לרעיון הזה, הוא היה מודאג מאוד מגורל יהודי אירופה ויחד עם זה הוא רצה לפתח את אלסקה. הוא הורה לסגנו, הארי סלאטרי, להכין מזכר שיסביר את הדרכים לפיתוח אלסקה, בין השאר על ידי מתיישבים שיבואו גם מחוץ לארצות הברית. ההמלצה לא סתרה את הגבלות ההגירה של אותו זמן היות שאלסקה לא הייתה מדינה בתוך ארה"ב, אלא טריטוריה עליה לא חלים ההגבלות.

מר סלאטרי הציע שהכסף לפרויקט יגיע מהון פרטי. בנוסף לכך, חמישים אחוזים ממקומות עבודה שייווצרו יינתנו למובטלים אמריקאים ורק חמישים אחוז הנותרים יינתנו למהגרים. יתרה מזו המהגרים יתחייבו שהם יעבדו באותה עבודה לפחות חמש שנים, ורק לאחר פרק זמן זה יוכלו

להתחיל בהליך קבלת האזרחות. בפועל זה לא עזר והחוק אפילו לא עלה להצבעה בסנאט האמריקאי עקב התנגדות ציבורית.

בשנת 1941 יושב ראש ועדת ההגירה של בית הנבחרים, סמואל דיקסטיין, ביקש לקלוט פליטים לצורכי התיישבות על בסיס מכסות ההגירה שלא נוצלו בשש השנים הקודמות להצעה שהסתכמו במאות אלפי בקשות, דהיינו מאות אלפי ויזות שלא מומשו. גם הרעיון הזה נחל כשלון!

באלסקה עצמה היתה התנגדות גדולה לרעיון הבאת יהודים מאירופה. שלושת הערים הגדולות אנקורג', פיירבנקס וג'ונו התנגדו לכך, רק כמה עיירות קטנות הסכימו וביקשו להביא את הפליטים בתור מתיישבים.

המסקנה העצובה היא שאף אחד לא רצה את היהודים.

איך שרדנו?

למרות כל זאת יהודים הצליחו לשרוד בכל מיני מקומות ומדינות שונות, לא משנה מה הייתה השפה או האקלים. נשאלת השאלה מה הוא הסוד היהודי שלא משנה היכן הוא נמצא הוא מצליח לשמור על הזהות היהודית שלו?

השבוע אנו קוראים את פרשת משפטים. בכללות הפרשה הזאת דנה ב'משפטים', אלו מצוות ודינים הקשורים בעיקר לתחום המשפטי כמו דיני נזקי ממון וחבלה, גנבה, דיני שומרים. בפרשה ישנם דינים רבים של בין אדם למקום, איך על היהודי להיזהר מעינוי של יתום ואלמנה, אונאת הגר, שמיטה, שלש רגלים, בקיצור, בלי סוף מצוות.

אבל אז לקראת סוף הפרשה התורה חוזרת לסיפור של הר סיני. בשבוע שעבר למדנו בפרשת יתרו את הסיפור של עשרת הדיברות, אבל פה אנחנו מגלים שחלק מהסיפור עדיין לא סופר.

נשאלת השאלה מדוע רוב הסיפור על מתן תורה נאמר בפרשת יתרו ודווקא החלק הזה נדחה לסופה של פרשת משפטים?

מסביר הרבי, שבמתן תורה ישנם שני חלקים. הראשון הוא נתינת התורה, דהיינו, הקב"ה לימד את עם ישראל את עשרת הדברות ואת המצוות שניתנו עוד לפני כן והמצוות הרבות שמופיעות בפרשת משפטים. המטרה השנייה של הר סיני הייתה 'כריתת ברית'.

בערב מתן תורה נערך טקס כריתת ברית בין הקב"ה ועם ישראל. משה בונה מזבח למרגלות הר סיני ושולח את נערי בני ישראל להקריב קורבנות, ומה שחשוב עוד יותר, זה שדווקא כאן בפרשתנו נאמרות המילים המפורסמות של עם ישראל: "נעשה ונשמע". דווקא כאן אנו שומעים על ההתחייבות של העם היהודי שהם קודם כל יעשו ורק אחר כך ינסו להבין את השכל שמאחורי קיום המצוות.

זה שהקב"ה ירד להר סיני ודיבר אל בני ישראל זה דבר עצום. התגלות אלוקית שקרתה פעם אחת בהיסטוריה ולא תחזור שוב, וכמו שהתורה מתארת את זה: "השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי" (דברים ד, לג). זאת הייתה חוויה רוחנית אדירה, אבל זה היה גילוי אור מלמעלה לרגע. מה שאין כן החלק השני של מתן תורה שבו יהודים התעלו על עצמם וקיבלו על עצמם להיות עבדי ה' על ידי כריתת הברית ואמירת "נעשה ונשמע" זהו ענין נצחי, כי זה הגיע מצידם ולכן זה אמיתי ונצחי.

החלק הראשון של מתן תורה שזה החוקים והמשפטים שהקב"ה לימד את עם ישראל מתחיל בפרשת יתרו וממשיך בפרשת משפטים. כשזה מסתיים, התורה מספרת על החלק השני של מתן תורה שזה 'כריתת הברית'. וזה מופיע בסוף פרשתנו משפטים. (לקו"ש חכ"ו עמ' 159).

סוד הנצחיות של העם היהודי טמון בגישה הזאת. יהודי בלי לדעת למה, רוצה להתחבר לקב"ה, והדרך לעשות את זה על ידי תורה ומצוות, כפי שאנו רואים ושומעים בשבועות האחרונים מאותם חטופים שחזרו משבי החמאס.

השבוע התפרסם על אחד מהם, קית' סיגל, שביתו שאלה אותו מה הוא

רוצה שיעשו בשבילו לכבוד ארוחת ליל שבת הראשונה אחרי שחזר מהשבי. היא ציפתה שהוא יבקש איזה סוג של אוכל מסוים שהוא אוהב או איזו חלה טעימה. אבל הוא אמר לה שמה שהכי חשוב לו זה שיחבשו כיפה ויעשו קידוש. הוא גם אמר שהדבר שנתן לו כוח לעמוד בשבי זה שהוא זכר שהוא יהודי והוא התפלל תפילות שונות, כמו שמע ישראל ואמירת ברכות וכו'. זהו סוד קיומו של העם היהודי.